

УДК 159.922.2:316.472.4

DOI <https://doi.org/10.32782/psych.studies/2026.1.1>

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОКОРЕКЦІЇ МІЖОСОБИСТІСНИХ КОНФЛІКТІВ У МАЛИХ СОЦІАЛЬНИХ ГРУПАХ

Бабак Костянтин Валерійович,

кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри загальної та практичної психології
Рівненського державного гуманітарного університету
<https://orcid.org/0000-0002-4008-1744>

Кулаков Руслан Станіславович,

кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри вікової та педагогічної психології
Рівненського державного гуманітарного університету
<https://orcid.org/0000-0003-0033-8784>

Стаття присвячена аналізу психологічних особливостей корекції міжособистісних конфліктів у межах функціонування малих соціальних груп. Мета статті – виокремити особливості психокорекції міжособистісних конфліктів у малих соціальних групах та узагальнити сучасні психологічні підходи до їх розуміння та подолання. У дослідженні використано методи аналізу та узагальнення наукової літератури, порівняльного аналізу психологічних підходів до вивчення конфліктів, а також систематизації теоретичних та прикладних моделей психокорекції міжособистісної взаємодії у малих соціальних групах. Доведено, що поняття міжособистісних конфліктів інтерпретується по-різному залежно від наукової традиції та методологічних підходів до вивчення поведінки людини. Комплекс узагальнених теоретико-прикладних підходів до психокорекції формує наукову новизну цього дослідження, в межах якого здійснено інтеграцію класичних концепцій до сучасних підходів саморегуляції. У роботі узагальнено основні типи причин виникнення конфліктів, визначено їх зв'язок із особливостями групової динаміки, рольовими очікуваннями та емоційним навантаженням учасників взаємодії. Запропоновано систематизацію підходів до психокорекції конфліктної поведінки, що включає когнітивні, соціально-психологічні, переговорні та психорегуляційні механізми впливу, а також показано можливості їх комбінованого застосування у різних соціальних контекстах. Додатково уточнено практичні умови ефективності психокорекційних методів у малих соціальних групах, зокрема у професійних, освітніх та молодіжних колективах, що дозволяє розглядати конфлікт не лише як деструктивний фактор взаємодії, а й як потенційний ресурс розвитку групових відносин та підвищення психологічної компетентності учасників взаємодії. Практичне значення дослідження полягає у можливості використання систематизованих психокорекційних підходів та методів, зокрема переговорних технік, соціально-психологічних тренінгів конфліктної компетентності та практик емоційної саморегуляції, у роботі психологів, педагогів і керівників колективів для попередження та конструктивного врегулювання міжособистісних конфліктів у малих соціальних групах.

Ключові слова: конфлікт, психокорекція, мала група, міжособистісна взаємодія, конфліктна поведінка.

Babak Kostiantyn, Kulakov Ruslan. Peculiarities of psychocorrection of interpersonal conflicts in small social groups

The article is devoted to the analysis of the psychological features of the correction of interpersonal conflicts within the functioning of small social groups. The purpose of the article is to investigate the features of the psychocorrection of interpersonal conflicts in small social groups and to generalize modern psychological approaches to their understanding and overcoming. The study used methods of analysis and generalization of scientific literature, comparative analysis

© Бабак К. В., Кулаков Р. С., 2026

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

of psychological approaches to the study of conflicts, as well as systematization of theoretical and applied models of psychocorrection of interpersonal interaction in small social groups. The scientific novelty of the results obtained lies in the comprehensive generalization of modern theoretical and applied approaches to the psychocorrection of interpersonal conflicts in small social groups and in the systematization of psychological mechanisms of their occurrence and overcoming. The study integrated classical socio-psychological concepts of conflict with modern approaches to self-regulation and stress management, which allowed to expand the idea of psychocorrectional possibilities of influencing conflict interaction in small groups. The work summarizes the main types of causes of conflicts, determines their connection with the features of group dynamics, role expectations and emotional stress of interaction participants. A systematization of approaches to psychocorrection of conflict behavior is proposed, which includes cognitive, socio-psychological, negotiation and psychoregulatory mechanisms of influence, and also shows the possibilities of their combined application in various social contexts. The practical conditions for the effectiveness of psychocorrectional methods in small social groups, in particular in professional, educational and youth groups, are additionally specified, which allows us to consider conflict not only as a destructive factor of interaction, but also as a potential resource for the development of group relations and increasing the psychological competence of interaction participants. The practical significance of the study lies in the possibility of using systematic psychocorrectional approaches and methods, in particular negotiation techniques, socio-psychological trainings of conflict competence and emotional self-regulation practices, in the work of psychologists, teachers and team leaders to prevent and constructively resolve interpersonal conflicts in small social groups.

Key words: conflict, psychocorrection, small group, interpersonal interaction, conflict behavior.

Постановка проблеми. Міжособистісні конфлікти належать до найбільш поширених явищ соціальної взаємодії та супроводжують різні сфери діяльності людини. У психологічній науці вони розглядаються як складний соціально-психологічний процес, що виникає внаслідок суперечностей між інтересами, цінностями або очікуваннями учасників взаємодії. Особливої актуальності ця проблематика набуває у малих соціальних групах, де комунікація відбувається безпосередньо, а результати діяльності окремих осіб взаємопов'язані. У таких умовах навіть незначні розбіжності у поглядах можуть призводити до виникнення напруженості, яка поступово трансформується у відкриті конфлікти.

Наслідки невирішених конфліктів можуть мати тривалий негативний вплив як на окрему особистість, так і на функціонування групи загалом. Хронічні суперечності сприяють формуванню неадекватних психологічних захистів, підвищенню рівня емоційного виснаження та появі психологічного дистресу [1]. У професійних середовищах із високим рівнем емоційної взаємодії конфлікти можуть призводити до професійного вигорання та погіршення якості міжособистісних стосунків. У сучасних соціальних умовах, зокрема під впливом воєнних подій та інших кри-

зових факторів, проблема міжособистісних суперечностей набуває ще більшої гостроти [2]. У таких умовах зростає потреба у розробленні ефективних підходів до психокорекції, які дозволяють стабілізувати психологічний стан учасників групи та сприяти формуванню конструктивних моделей взаємодії.

Мета дослідження – виокремити особливості психокорекції міжособистісних конфліктів у малих соціальних групах та узагальнити сучасні психологічні підходи до їх розуміння та подолання.

Результати дослідження. Міжособистісний конфлікт є складним соціально-психологічним явищем, що виникає у процесі взаємодії людей та відображає суперечності їхніх інтересів, цінностей або очікувань. Аналіз психологічної літератури свідчить, що поняття конфлікту інтерпретується по-різному залежно від наукової традиції та методологічних підходів до вивчення поведінки людини. Зокрема, у класичних психоаналітичних дослідженнях З. Фрейда конфлікт розглядається як прояв внутрішньої боротьби особистості, що виникає між різними психічними структурами та може призводити як до невротичних реакцій, так і до формування компенсаторних механізмів адаптації [1]. У подальших дослідженнях проблема конфлікту поступово зміщувалася від вну-

трішньоособистісних пояснень до аналізу соціальних детермінант міжособистісної взаємодії.

Суттєвий внесок у розвиток теорії конфлікту зробили представники різних наукових шкіл, які по-різному пояснювали його походження та функції. Соціотропний підхід, представлений працями У. Мак-Дауголла та Г. Тарда, розглядав конфлікт як результат впливу соціального середовища та групових взаємодій [1]. У межах етологічного підходу К. Лоренц трактував конфліктність як прояв природної агресивності, притаманної людині як біологічному виду [1]. У теорії групової динаміки К. Левіна конфлікт розглядається як наслідок фрустрації та взаємодії протилежних сил у соціальному полі, що дозволило розрізняти конструктивні та деструктивні наслідки конфліктної взаємодії [1]. Подальший розвиток цієї ідеї спостерігається у фрустраційно-агресивній концепції, згідно з якою конфлікт виникає внаслідок блокування потреб або інстинктів людини та її взаємодії з ворожим середовищем [1]. Водночас біхевіористичні підходи підкреслюють роль соціального оточення, де агресивна поведінка однієї особи стає стимулом для конфліктної реакції іншої [1].

У сучасній психології конфлікт розглядається як багатовимірне явище, що формується під впливом мотиваційних, когнітивних та діяльнісних факторів. На основі досліджень О. Грейліх зазначається, що

конфлікт може виникати через несумісність інтересів, відмінності у сприйнятті ситуації або суперечності у спільній діяльності учасників взаємодії [2]. У межах інтеракціоністських підходів увага приділяється також соціальній ролі індивіда та його належності до різних соціальних груп, що може спричиняти суперечності між очікуваннями різних соціальних середовищ [1]. Сучасні концепції, зокрема модель взаємозалежних конфліктів, пропонують розглядати міжособистісні суперечності у зв'язку з внутрішньоособистісними конфліктами та часовими вимірами прийняття рішень, коли сторони можуть знецінювати як інтереси опонента, так і власні майбутні потреби [3].

Таким чином, виникнення конфліктів зумовлюється широким спектром причин, що можуть мати як психологічний, так і соціальний характер. Узагальнення наукових підходів дозволяє виділити основні групи чинників, які зумовлюють виникнення конфліктів у міжособистісній взаємодії (див. табл. 1).

Особливої уваги потребує аналіз конфліктів у малих соціальних групах. Такі групи характеризуються обмеженою кількістю учасників, високою інтенсивністю міжособистісних контактів та наявністю спільної діяльності або мети. У практичному вимірі мала соціальна група може включати педагогічний або робочий колектив, навчальну групу чи іншу спільноту, де люди регулярно взаємодіють між

Таблиця 1

Основні причини виникнення міжособистісних конфліктів у соціальних групах

Вид конфлікту/ чинника	Причини виникнення	Характеристика прояву
Особистісно-психологічні чинники	Розбіжність між самооцінкою та оцінкою групи; незадоволення базових потреб [4]	Підвищена емоційність, імпульсивність, прагнення до самоствердження або домінування [4; 5]
Соціально-психологічні чинники	Моральна несумісність учасників взаємодії; порушення емоційних стосунків	Труднощі комунікації, формування негативних установок та напруженості [2; 3]
Організаційно-управлінські чинники	Відсутність демократичних методів управління; необ'єктивне оцінювання [3]	Відчуття несправедливості, знижують довіру до керівництва та посилюють конфліктність у колективі [3]
Ціннісно-мотиваційні суперечності	Несумісність інтересів; протиріччя між цілями особистості та групи [3]	Суперництво та боротьбу за ресурси через різні інтереси і кінцеві цілі [2; 3]
Соціально-стресові чинники	Емоційне вигорання, професійний стрес, травматичні події та соціальні кризи	Підвищують рівень напруженості у взаємодії та сприяють формуванню конфліктної поведінки [5; 6; 7]

Примітка: складено авторами на основі джерел [1–10].

собою. Саме в таких умовах конфлікти проявляються найбільш виразно, оскільки кожен учасник безпосередньо впливає на атмосферу взаємодії та результати спільної діяльності. Розуміння причин та механізмів виникнення конфліктів у малих групах є важливою передумовою для подальшого дослідження методів їх психологічної корекції та регулювання.

Мала соціальна група розглядається у психології як об'єднання двох або більше осіб, між якими встановлюються стійкі соціальні зв'язки та існує можливість безпосередньої взаємодії у процесі спільної діяльності. У наукових дослідженнях підкреслюється, що така група формується не лише на основі функціональної взаємозалежності її учасників, а й через суб'єктивне відчуття належності до певної спільноти, що виникає завдяки подібності цінностей, досвіду або спільних інтересів [3]. До малих соціальних груп належать сім'я, навчальний клас, професійний колектив або інші об'єднання людей, де взаємодія відбувається регулярно та характеризується високою інтенсивністю комунікації [8]. Їхньою характерною рисою є наявність спільних цілей, рольових очікувань та певних норм взаємодії, що регулюють поведінку учасників. У таких умовах конфлікти виникають переважно через невідповідність вимог групи особистим установкам індивіда або через розбіжність між самооцінкою людини та оцінкою, яку вона отримує з боку колективу [2; 9].

Особливості розв'язання конфліктів у малих соціальних групах пов'язані з тіснотою міжособистісних зв'язків та взаємною залежністю результатів діяльності її учасників. У дослідженнях підкреслюється, що ефективно врегулювання суперечностей у таких групах передбачає узгодження позицій сторін через послідовний процес переговорів і взаємного коригування поведінки, що сприяє досягненню взаємовигідних рішень [3]. У професійних колективах, де спостерігається підвищене емоційне навантаження, зокрема у сфері освіти, позитивний ефект демонструють практики усвідомленості та самоспівчуття, які сприяють зниженню емоційного виснаження та підвищенню стресостійкості працівників у конфліктних ситуаціях [6; 7]. Водночас у молодіжних та робочих колек-

тивах ефективними є соціально-психологічні тренінги, спрямовані на розвиток конфліктної компетентності, формування навичок конструктивної комунікації та адекватного сприйняття позиції іншого учасника взаємодії [1]. У складних соціальних умовах, зокрема під час воєнних подій, важливу роль відіграють колективні форми психологічної підтримки, що базуються на взаємодопомозі, соціальній згуртованості та спільному опрацюванні травматичного досвіду [10; 5]. Такі підходи дозволяють не лише зменшити напруженість у взаєминах, але й сприяють формуванню більш стійких моделей взаємодії всередині малої соціальної групи.

Особливості психокорекції міжособистісних конфліктів у малих соціальних групах розглядаються у науковій літературі через різні теоретичні та практичні підходи. Аналіз психологічних досліджень свідчить, що єдиної універсальної моделі корекції конфліктної взаємодії не існує, оскільки причини та прояви конфліктів залежать від контексту групової діяльності, соціального середовища та індивідуально-психологічних характеристик її учасників. Як зазначає О. Грейліх, сучасні підходи до розуміння конфліктів охоплюють мотиваційні, когнітивні, діяльнісні та організаційні моделі, що пояснюють різні аспекти конфліктної поведінки та можливості її корекції [2]. Водночас Л. Матяш-Заяц звертає увагу на соціометричний підхід, який пов'язує виникнення конфліктів із порушенням емоційних зв'язків між людьми та пропонує їх корекцію через оптимізацію структури взаємин у групі [1].

Сучасні дослідження також доповнюють ці концепції практиками психологічної саморегуляції, розвитком конфліктної компетентності та застосуванням групових форм підтримки, що відображено у працях К. Конверсано (С. Conversano), Т. Храбан (Т. Khraban), С. Кузікової, Дж. Маєра (J. Majer) та Ф. Цю (F. Qiu) [10; 6; 5; 3; 7].

Узагальнення наукових підходів дозволяє виділити кілька основних напрямів психокорекції міжособистісних конфліктів у малих соціальних групах:

– теоретико-психологічні підходи до розуміння конфлікту. До цієї групи належать мотиваційний, когнітивний, діяльнісний та організаційний підходи, що розгля-

дають конфлікт як результат несумісності інтересів, особливостей сприйняття або суперечностей у спільній діяльності. Ці підходи були розроблені та описані у працях О. Грейліх [2];

– соціометричні та соціально-психологічні підходи. Вони зосереджені на дослідженні емоційних взаємин у групі та розвитку конфліктної компетентності через групову взаємодію, що представлено у працях Л. Матяш-Заяц [1];

– переговорні та стратегічні підходи до врегулювання конфліктів. Цей напрям передбачає координацію інтересів сторін через переговори, формування інтегративних рішень та узгодження індивідуальних і групових інтересів, що детально описано у дослідженнях Дж. Маєра (J. Majer) [3];

– психологічні практики саморегуляції та емоційної підтримки. До них належать практики усвідомленості, самоспівчуття, медитації доброзичливості та інші методи зниження емоційного напруження, які активно досліджуються К. Конверсано (C. Conversano) [6];

– копінг-орієнтовані та травмофокусовані підходи. У працях Т. Храбан (T. Khraban) та С. Кузікової наголошується на значенні соціальної підтримки, альтру-

їзму та позитивної переоцінки як стратегій подолання конфліктів у кризових умовах [10; 5];

– організаційно-підтримувальні підходи. У межах цього напряму досліджується роль інституційної підтримки, зокрема клінічної супервізії та професійних мереж взаємодопомоги для зниження конфліктності у колективах із високим рівнем емоційної праці, що описано у роботах Ф. Цю (F. Qiu) [7].

Для більш глибокого розуміння специфіки психокорекційної роботи доцільно розглянути особливості зазначених підходів у контексті малих соціальних груп (див. табл. 2).

У сучасних дослідженнях також описано низку інноваційних психокорекційних технік, що можуть бути використані для врегулювання міжособистісних конфліктів у малих соціальних групах. Серед них варто відзначити програму Mindfulness-Based Stress Reduction, що поєднує медитативні практики, йогу та групову рефлексію для зниження стресу та підвищення емоційної стабільності учасників взаємодії [6]. Значний інтерес становить також використання переговорних стратегій типу «виграти – виграти», які дозволяють узго-

Таблиця 2

Підходи до психокорекції міжособистісних конфліктів у малих соціальних групах

Підхід	Особливості психокорекції
Мотиваційний підхід [2]	Виявлення несумісних інтересів учасників взаємодії та формування умов для їх узгодження через пошук взаємовигідних рішень у груповій діяльності
Когнітивний підхід [2]	Зміна суб'єктивного сприйняття конфліктної ситуації, формуванню адекватних інтерпретацій поведінки інших та розвитку рефлексії у процесі міжособистісної взаємодії
Діяльнісний підхід [2]	Конфлікти розглядаються як результат суперечностей у спільній діяльності, тому психокорекція передбачає оптимізацію ролей, розподілу завдань та координацію колективної роботи
Соціометричний підхід [1]	Передбачає аналіз емоційних взаємин у групі та зміну структури взаємодії між її учасниками для підвищення психологічної сумісності
Переговорний підхід [3]	Застосовується через організацію переговорів, спрямованих на координацію інтересів сторін та формування інтегративних рішень у межах групової взаємодії
Психорегуляційні практики усвідомленості [6]	Медитації, вправи усвідомленості та розвиток самоспівчуття для зниження емоційної реактивності та запобігання конфліктній поведінці
Копінг-орієнтовані стратегії [5;10]	Розвиток соціальної підтримки, альтруїзму, єднання та позитивної переоцінки як механізмів подолання конфліктів у кризових умовах
Організаційно-підтримувальні підходи [7]	Передбачають впровадження інституційних форм підтримки, зокрема клінічної супервізії та професійного консультування для зниження емоційного виснаження в колективах

Примітка: складено авторами на основі джерел [2; 10; 1; 6; 5; 3; 7].

джувати інтереси сторін та формувати довготривалі партнерські відносини у колективі [9]. У кризових соціальних умовах ефективними виявляються копінг-стратегії, що базуються на взаємній підтримці, альтруїзмі та формуванні групової згуртованості [5]. Крім того, у професійних колективах із високим рівнем емоційного навантаження застосовуються клінічна супервізія, арт-терапевтичні методи та короткі практики усвідомленості на робочому місці, що сприяють стабілізації психологічного стану учасників групи та підвищують ефективність їхньої взаємодії [6; 7]. Таке поєднання когнітивних, соціально-психологічних та психорегуляційних методів створює комплексну систему психокорекції, спрямовану на формування конструктивної взаємодії у малих соціальних групах.

Аналіз результатів досліджень.

Аналіз результатів проведеного теоретичного дослідження засвідчує, що міжособистісні конфлікти у малих соціальних групах мають багатофакторну природу та формуються під впливом комплексу соціально-психологічних, особистісних і організаційних чинників. Узагальнення наукових джерел підтверджує отримані у роботі висновки щодо ролі групової динаміки та психологічної сумісності учасників взаємодії. Так, у дослідженні Л. Матяш-Заяц підкреслюється, що міжособистісні конфлікти часто виникають унаслідок порушення емоційних взаємин, несумісності ціннісних орієнтацій та суперечностей у системі міжособистісних очікувань, що особливо виражено у групах з інтенсивною комунікацією [1]. Подібні результати демонструють і дослідження О. Грейліх, де зазначається, що конфлікти у професійних колективах пов'язані з розбіжностями у сприйнятті ролей, стилів взаємодії та управлінських підходів, що може призводити до підвищення напруженості у міжособистісних стосунках [2]. У свою чергу, сучасні зарубіжні дослідження підтверджують складну багаторівневу природу конфліктної взаємодії: Дж. Маєр (J. Majer) та співавтори розглядають конфлікти як взаємопов'язані процеси, що виникають через несумісність інтересів та різні часові перспективи прийняття рішень, що підкреслює необхідність комплексного підходу до їх врегулювання [3].

Отримані результати також узгоджуються з сучасними психологічними дослідженнями, які розглядають міжособистісні конфлікти у контексті емоційного напруження, стресових факторів та індивідуальних психологічних характеристик учасників взаємодії. Зокрема, дослідження Н. Сантамарія (N. Santamaria) демонструє, що рівень міжособистісної напруженості у професійній діяльності тісно пов'язаний з індивідуальними рисами особистості та рівнем стресу під час взаємодії з іншими людьми [8]. Подібні висновки простежуються і в роботах Ф. Цю (F. Qiu) та співавторів, де встановлено взаємозв'язок між міжособистісними конфліктами, емоційним виснаженням і психологічним дистресом у професійному середовищі [7]. У кризових соціальних умовах, зокрема в ситуаціях воєнного конфлікту, значну роль відіграють копінг-стратегії та соціальна підтримка, що підтверджено дослідженнями Т. Храбан (T. Khraban) та С. Кузікової, які показують, що колективна взаємодопомога, альтруїзм і позитивна переоцінка ситуації сприяють зниженню психологічної напруженості у міжособистісній взаємодії [5; 10]. Крім того, результати сучасних психологічних досліджень свідчать про ефективність психорегуляційних практик, зокрема усвідомленості та самоспівчуття, для зниження емоційної реактивності та попередження конфліктної поведінки, що підтверджено систематичним оглядом К. Конверсано (C. Conversano) та співавторів [6]. Отже, аналіз наукових джерел підтверджує отримані у дослідженні узагальнення щодо доцільності застосування комплексних психокорекційних підходів, які поєднують когнітивні, соціально-психологічні та психорегуляційні механізми впливу для конструктивного врегулювання міжособистісних конфліктів у малих соціальних групах.

Висновки. Міжособистісні конфлікти є складним соціально-психологічним явищем, що виникає у процесі взаємодії людей у межах спільної діяльності та відображає суперечності їхніх інтересів, цінностей або рольових очікувань. У малих соціальних групах такі протиріччя проявляються особливо інтенсивно, оскільки учасники перебувають у постійному безпосередньому контакті та взаємно впливають на

результати колективної діяльності. Саме тому навіть незначні розбіжності у поглядах перетворюються у напругу в колективі, що негативно змінює клімат середовища. Та разом із початковим негативним впливом за умови грамотного підходу до психокорекції створюються передумови для формування нових можливостей для взаємодії та співпраці.

За результатами проведеного аналізу вітчизняної та зарубіжної літератури виділено різні групи підходів до корекції міжособистісних конфліктів. Теоретичні концепції – пояснюють природу конфліктів через мотивацію, дії та розуміння; соціально-психологічні та соціометричні підходи – формують обставити для побудови міжособистісної взаємодії і налагодження

комунікацій; переговорні та організаційні моделі врегулювання суперечностей – націлені на узгодження інтересів усіх сторін на основах дипломатії; копінг-орієнтовані практики, що сприяють зменшенню напруження та побудові легких стосунків, в яких можна ефективно взаємодіяти.

Практичне значення проведеного дослідження полягає у можливості використання систематизованих психокорекційних підходів та методів, зокрема переговорних технік, соціально-психологічних тренінгів конфліктної компетентності та практик емоційної саморегуляції, у роботі психологів, педагогів і керівників колективів для попередження та конструктивного врегулювання міжособистісних конфліктів у малих соціальних групах.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Матяш-Заяц, Людмила Петрівна. Соціально-психологічні чинники виникнення міжособистісних конфліктів у ранньому юнацькому віці : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / Л. П. Матяш-Заяц ; наук. кер. Л. В. Долинська ; Нац пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2005. – 21 с. URL: <https://enpuir.udu.edu.ua/entities/publication/1d0652b1-a388-4208-9305-fa206cfb210c>
2. Грейліх О. Психологічні особливості міжособистісних конфліктів у педагогічному колективі. *Збірник наукових праць «проблеми сучасної психології»*, 2019, № 9. URL: <https://journals.uran.ua/index.php/2227-6246/article/view/161890>
3. Majer J.M., Barth M., Zhang H., van Treek M., Trötschel R. Resolving conflicts between people and over time in the transformation toward sustainability: a framework of interdependent conflicts. *Frontiers in psychology*. 2021. № 12. 623757. URL: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.623757>
4. Мельник А., Магдисюк Л., Грушецька О. Причини, патологічні прояви і стадії депресивних станів: гендерний аспект. *Наукові записки ВДПУ імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія*. 2025. № 81. 80–85. URL: <https://doi.org/10.31652/2415-7872-2025-81-80-85>
5. Khraban T.E. Adoption of coping strategies by ukrainian civilians in the first fifteen days after the outbreak of military conflict in 2022. *Insight: the psychological dimensions of society*, 2022. №7. 59–74. URL: <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2022-7-5>
6. Conversano C., Ciacchini R., Orrù G., Di Giuseppe M., Gemignani A., Poli A. Mindfulness, compassion, and self-compassion among health care professionals: what's new? a systematic review. *Frontiers in psychology*. 2020. № 11. 1683. URL: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.01683>
7. Qiu F., Li Y., Zhou C., Sun Y., Li J., Tang J. Network analysis of interpersonal conflict, emotional exhaustion and psychological distress among mental health nurses in the workplace: a cross-sectional survey. *Frontiers in public health*, 2025. № 13, 1559351. URL: <https://doi.org/10.3389/fpubh.2025.1559351>
8. Santamaria N. The relationship between nurses' personality and stress levels reported when caring for interpersonally difficult patients. *Australian journal of advanced nursing*, 2000. № 18(2), 20–26. URL: <https://doi.org/10.37464/2000.182.2413>
9. Мельник Т.О. Психологічні особливості міжособистісних конфліктів підлітків у навчальній діяльності. *Збірник наукових праць*, 2020, 168–172. URL: https://docs.academia.vn.ua/bitstream/handle/123456789/436/%D0%B7%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA_30_10_2020-168-172.pdf?sequence=1&isAllowed=y

10. Кузікова С.Б., Зливков В.Л., Лукомська С.О. Особливості травмівного досвіду мешканців деокупованих територій України. *Інсайт: психологічні виміри суспільства*. 2023. № 9. С. 228–243. DOI: 10.32999/KSU2663-970X/2023-9-13

REFERENCES:

1. Matyash-Zaiats, L. P. (2005). Sotsialno-psykhologichni chynnyky vynyknennia mizhosobystisnykh konfliktiv u rannomu yunatskomu vitsi [Socio-psychological factors of interpersonal conflicts in early adolescence]. *Extended abstract of Candidate's thesis*. National Pedagogical Dragomanov University. Kyiv. <https://enpuir.udu.edu.ua/entities/publication/1d0652b1-a388-4208-9305-fa206cfb210c> [in Ukrainian].
2. Hreilikh, O. (2019). Psykhologichni osoblyvosti mizhosobystisnykh konfliktiv u pedahohichnomu kolektyvi [Psychological features of interpersonal conflicts in the teaching staff]. *Zbirnyk naukovykh prats "Problemy suchasnoi psykhologii,"* (9). <https://journals.uran.ua/index.php/2227-6246/article/view/161890> [in Ukrainian].
3. Majer, J. M., Barth, M., Zhang, H., van Treek, M., & Trötschel, R. (2021). Resolving conflicts between people and over time in the transformation toward sustainability: A framework of interdependent conflicts. *Frontiers in Psychology, 12*, 623757. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.623757> [in English].
4. Melnyk, A., Mahdysiuk, L., & Hrushetska, O. (2025). Prychyny, patolohichni proiavy i stadii depresyvnykh staniv: hendernyi aspekt [Causes, pathological manifestations, and stages of depressive states: Gender aspect]. *Naukovi zapysky VDPV imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Serii: Pedahohika i psykhologhiia*, (81), 80–85. <https://doi.org/10.31652/2415-7872-2025-81-80-85> [in Ukrainian].
5. Khraban, T. E. (2022). Adoption of coping strategies by Ukrainian civilians in the first fifteen days after the outbreak of military conflict in 2022. *Insight: The Psychological Dimensions of Society, 7*, 59–74. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2022-7-5> [in English].
6. Conversano, C., Ciacchini, R., Orrù, G., Di Giuseppe, M., Gemignani, A., & Poli, A. (2020). Mindfulness, compassion, and self-compassion among health care professionals: What's new? A systematic review. *Frontiers in Psychology, 11*, 1683. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.01683> [in English].
7. Qiu, F., Li, Y., Zhou, C., Sun, Y., Li, J., & Tang, J. (2025). Network analysis of interpersonal conflict, emotional exhaustion and psychological distress among mental health nurses in the workplace: A cross-sectional survey. *Frontiers in Public Health, 13*, 1559351. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2025.1559351> [in English].
8. Santamaria, N. (2000). The relationship between nurses' personality and stress levels reported when caring for interpersonally difficult patients. *Australian Journal of Advanced Nursing, 18*(2), 20–26. <https://doi.org/10.37464/2000.182.2413> [in English].
9. Melnyk, T. O. (2020). Psykhologichni osoblyvosti mizhosobystisnykh konfliktiv pidlitkiv u navchalnii diialnosti [Psychological features of adolescents' interpersonal conflicts in educational activity]. *Zbirnyk naukovykh prats*, 168–172. https://docs.academia.vn.ua/bitstream/handle/123456789/436/%D0%B7%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA_30_10_2020-168-172.pdf?sequence=1&isAllowed=y [in Ukrainian].
10. Kuzikova, S. B., Zlyvov, V. L., & Lukomska, S. O. (2023). Osoblyvosti travmivnoho dosvidu meshkantsiv deokupovanykh terytorii Ukrainy [Features of the traumatic experience of residents of the de-occupied territories of Ukraine]. *Insight: Psykhologichni vymiry suspilstva*, (9), 228–243. DOI: 10.32999/KSU2663-970X/2023-9-13 [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 02.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 25.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 04.05.2026